

דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם, אלא על דעת המקום
ועל דעתי, שנאמר (דברים כט יא) ולא אתכם לכדכם וגו' אנכי כרת
את הברית הזאת ואת האלה הזאת, ולא אתכם היינו שלא כפי
מחשבת לבבכם אתם נשבעים.
אגב הזכרת פסוק זה דורשת הברייתא את הפסוק שלאחריו: נאמר
בפסוק (שם יד) כי את אשר ישנו פה, דהיינו שמשא רבנו אמר שהוא
כורת ברית ושבועה עם אלו אשר ישנם פה, אין לי ללמוד מהפסוק
אלא שמשא רבנו כרת ברית עם אותן העומדין על הר סיני,
שעליהם שייך לומר 'אשר ישנו פה', אך עם דורות הנאנים, ועם גרים
העתידין להתגייר, מנין, תלמוד לומר 'ואת אשר איננו פה עמנו
היום, ועדיין אין לי ללמוד מכאן אלא שכתר עם ישראל ברית
ושבועה על המצות שקיבלו עליהם מחר סיני, והיו מצווים עליהם
באותה שעה, אך מצות העתידות להתחדש - שתקנו חכמים לאחר
מתן תורה, כגון מקרא מגילה, מנין שאף הם בכלל הברית
והשבועה, תלמוד לומר במגילת אסתר (ט כו) 'קימו וקבלו היהודים
עליהם ועל זרעם ועל כל הגוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את
שני הימים האלה בכתבם וכזמנם בכל שנה ושנה, והיינו שקיימו את
מה שקבלו עליהם כבר, והיינו שקיבלו בברית של משה רבנו לקיים
מצוות שיתקנו חכמים, ובכלל זה את מצוות מקרא מגילה, והוא הדין
לשאר מצוות דרבנן.
הגמרא מתחילה לפרש את הברייתא מתחילה. מבאר הגמרא:
מאי - מה כוונת הברייתא שאמרה על שבועת הדיינין אף היא
בלשונה נאמרה, ומלשון אף משמע שינוי דבר נוסף שנאמר בכל
לשון, והיינו בדרתנן במשנה (סוטה לב). אלו נאמרוין ככל לשון שבמין
האומר, ולא דווקא בלשון הקודש, פירשת סוטה - שמשביע הכהן
את הסוטה שלא זינתה, ומקראי לה את הפרשה שיש בה שבועה
בלשון שהיא מבינה, ויודי מעשר, וקריאת שמע ותפלה - שמונה
עשרה ברכות, ובכרת המזון, ושבועת העדות - היודיע עדות לחבירו
ונשבע לו שאינו יודעה, בכל לשון שהיא, חייב קרבן שבועה,
ושבועת הפקדון - שומר שנשבע לשקר שלא קיבל את הפקדון, בכל
לשון שנשבע, חייב חומש ואשם. וקאמר נמי - ועל זה אמר התנא
של הברייתא ששבועת הדיינין, אף היא בלשונה נאמרה - נאמרת
בכל לשון שהנתבע עולה.

הגמרא ממשיכה בביאור דברי הברייתא: אמר מר בברייתא, אומרוין
לו, הוי יודע שכל העולם כולו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך
הוא לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, שואלת הגמרא: מאי
מעמא - מדוע רק במצוה זו נודעו העולם ולא בשאר מצוות,
אילימא משום דאתייהב בסיני - אם הטעם משום שבועה זו ניתנה
בסיני, אם כן קשה, שהרי עשר דברות נמי אתייהב - גם כל עשרת
הדיברות ניתנו בסיני, ומדוע בהם לא נודעו העולם. ואלא - שמא
נאמר שהטעם הוא משום דתמירא - שעבירה זו חמורה יותר משאר
עבירות, אך גם על זה קשה, וי' תמירא - האם אכן עבירה זו חמורה
יותר משאר העבירות, (והתנן) [והתנאי] בתוספתא (ימא פ"ד ה"ח) אלו
הן עבירות קלות שתשובה לבד מכפרת עליהם, העובר על מצוות
עשה ומצוות לא תעשה שאין בהם כרת או מיתת בית דין, הוי
מהעובר על לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, שאף שאין בו עונש
של כרת או מיתת בית דין, תשובה לבד אינה מכפרת עליו, ואלו
עבירות חמורות, שאין תשובה לבד מכפרת עליהן, זו - אלו עבירות
שיש בהם בריות ומיתות בית דין, ואף הלאו של לא תשא כלול
עמהן - עם החמורות, הרי שהלאו של לא תשא אינו חמור יותר
משאר עבירות שיש בהם עונש של כרת או מיתת בית דין, ומדוע
דווקא בו נודעו העולם.

מבאר הגמרא את החילוק: אלא, בדרתני מעמא - כפי שנתנה
הברייתא עצמה את הטעם, וכל עבירות שבתורה נאמר בהן
'ינקה, וכן בשבועת שקר נאמר (שמות כ ז) לא ינקה'.
מקשה הגמרא: וכי על כל העבירות שבתורה לא נאמר בהן לא
ינקה? והבתיב - והרי כתוב אף לגבי שאר העבירות (שמות לו ז) 'ינקה
לא ינקה' ומשמע מלשון זה שה' אינו מנקה לעוברי עבירה. מרצת
הגמרא: תהוה - פסוק זה של 'ינקה לא ינקה' מיבעי ליה לכדרכי
המשך בעמוד קלח

שכל העולם כולו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בהר
סיני (שמות כ ז) 'לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את
אשר ישא את שמו לשוא'.
וממשיכים ואומרים לו כל עבירות שבתורה נאמר בהן (שמות לו ז)
'ינקה' - שה' מכפר לשבים בתשובה. שו ארת משלש עשרה מדות,
ואילו כאן - בשבועת שקר נאמר (שמות כ ז) 'כי לא ינקה ה' את אשר
ישא את שמו לשוא, שאין כפרה אף לשבים. וכן כל עבירות
שבתורה נפרעין רק ממנו - מהחוטא, ואילו כאן נפרעים ממנו
וממשפחתו, שנאמר (הלת ה ה) 'אל תתן את פיך לחטאי ממנו
בשרך, כלומר, אל תרום בפיך על ידי שתשבע לשקר שיבוא עונש
על בשרך, ואין הכוונה ב'בשרך' אלא לקרובו, שנאמר (שיעורו נח ז)
'ומשפך לא תתעלם', וכוונת הפסוק שאדם מצווה למול חסד עם
קרוביו ולא להתעלם מהם, ואף לחטאי את בשרך' היינו שיענשו
קרוביו מחמתו. וכן כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, ואילו כאן
נפרעים ממנו ומכל העולם כולו, שנאמר לגבי החטאים שהביאו
פורענות לכל העולם (הושע א ב) 'אלה ה-שבועת שקר ויכחש ונגב ונאף
פרצו ודמים בדם נגעו'.
לפני שיובא המשך הברייתא שבו יבואר כיצד מוכח מהפסוק שכל
העולם נענש מחמת עבירות אלו, הגמרא מבררת את האמור עד
כאן. מקשה הגמרא: ואימא - שמא תאמר שהפורענות הבאה על
שהזכרה בפסוק, אינה באה אלא עד דעבד להו לכולהו - עד
שיעברו גם על שאר העבירות שהזכרו בפסוק, והיינו גניבת ממון,
זנות, ורציחה. מרצת הגמרא: לא סלקא דעתך לפרש כן, דבתיב
(ירמיה כג ב) 'כי מפני אלה ה-שבועת שקר' אבקה הארץ, הרי שמשום
עוון שבועת שקר לבד חרבה הארץ.
הגמרא מביאה את המשך הברייתא: שנינו בברייתא לעיל, כל
עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו, שנאמר
לגבי החטאים שהביאו פורענות לכל העולם (הושע א ב) 'אלה ויכחש'.
ממשיכה הברייתא, ולאחר פסוק זה בתיב (הושע א ד) 'על בן האבל
הארץ ואומלל כל יושב בה, נמצא שבעוון שבועת שקר שהזכר
בפסוק לעיל, בא עונש לכל העולם.
ועוד אומרים לו, שכל עבירות שבתורה אם יש לו לחוטא זכות,
תולין לו - ממתנינים מלהפרע ממנו עד שנים ושלשה דורות, ואילו
כאן נפרעין ממנו לאלתר - מיד, שנאמר (זכריה ה ד) 'הוצאתיה ואת
הקללה נאם ה' צבאות וכאח אל בית הנגב ואל בית הנשבע
בשמי לשקר ולנה פתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו'.
מפרשת הברייתא את הפסוק: 'הוצאתיה' - את הקללה משמע
לאלתר - שנפרעין ממנו מיד, ואין מאריכים לו אף. וכאח אל בית
הנגב, זה הנגב דעת הפרושים, וכגון שאין לו קמון אצל חבירו,
ואף על פי כן טוענו ומשביעו בחנם. ואל בית הנשבע בשמי
לשקר, במשמעו, שהנשבע לשקר עצמו נענש. ולנה - הקללה
תשכון פתוך ביתו, וכלתו - הקללה תכלה אותו ואת עציו ואת
אבניו, ומבואר בפסוק שהנשבע לשקר נפרעים ממנו מיד. הברייתא
ממשיכה לדרוש מפסוק זה לענין חומר העונש: הא - הרי למדת
מכאן, שאף דברים שאין אש ומים מכלין אותן, כגון האבנים
שבביתו שאין האש והמים מכלים אותם, שבועת שקר מכלה אותן.
הברייתא ממשיכה לדון בסדר שבועת הדיינים: אם אמר הנתבע איני
נשבע אלא אשלם, פומרוין - מוציאין אותו מיד מבית דין, כדי שלא
יוכל לחזור בו ולהשבע, אלא בעל כרחו ישלם מה שקיבל עליו בבית
דין. ואם אמר הריני נשבע, העומדין שם - בבית דין אומרים זה
לזה את הפסוק (במדבר טו כו) 'סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים
האלה וגו' פן תספו בכל חטאתם. וכשמביעין אותו, אומרים לו
הדיינים, הוי יודע שלא על דעתך - לא כפי שאתה מפרש בעתך
את השבועה אנו משביעין אותך, אלא השבועה תתפרש על דעת
המקום ו-הקדוש ברוך הוא ועל דעת בית דין - כפי שבית דין
מפרשים את השבועה, והיינו כדי שלא יוכל הנתבע לטעון שהתכוין
בשבועתו לכוונה אחרת שאין בה שקר. וראיה לכך שצריך לומר
לנתבע שעל דעת בית דין הוא נשבע, שכן מצינו במשנה רבינו,
בששהשביע את ישראל בערבות מואב שיקבלו את התורה, אמר להן,

1 אֶלְעָזָר - נצרך לדרשתו של רבי אלעזר, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר,
 2 אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁה' נוֹהַג לְעוֹלָם בְּמִידַת 'יִנְקָה', וְסוֹלַח תְּמִיד, שֶׁהָרִי
 3 בְּכַד נֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ פֶּסוּק 'לֹא יִנְקָה', וְכֵן אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁה' נוֹהַג רַק
 4 בְּמִידַת 'לֹא יִנְקָה', שֶׁכֶּכֶּר נֶאֱמַר 'יִנְקָה', הֵא בַּיַּעַד - אִיךְ מִתְפָּרֵשׁ
 5 הַפֶּסוּק שֶׁלֹּא יִסְתוּר אֶת עַצְמוֹ, אִלֵּא מְנַקָּה הוּא לְשָׂבִים בַּתְּשׁוּבָה,
 6 וְאִינוּ מְנַקָּה לְשֹׂאֵינָן שָׂבִים בַּתְּשׁוּבָה, אֲבָל בְּשִׁבְעַת שָׁקָר אֵף לְשָׂבִים
 7 בַּתְּשׁוּבָה לֹא יִנְקָה בְּלֹא לְהַפְרַע מֵהַחוּטָא, וּמַחֲמַת הוֹמְרָא זוֹ שֶׁל
 8 שְׁבֻעַת שָׁקָר הוֹדְעוּעַ הָעוֹלָם.

9 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה לְבֹאֵר אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא. שְׁנֵי בְּרִייתָא: כָּל
 10 עֲבִירוֹת שֶׁבַּתְּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְאִילוּ כָּאֵן - בְּשִׁבְעַת שָׁקָר נִפְרָעִים
 11 מִמֶּנּוּ וּמִמְשַׁפְּחָתוֹ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי בְּכָל עֲבִירוֹת שֶׁבַּתְּוֹרָה
 12 מְשַׁפְּחָתוֹ לֹא - אִין נִפְרָעִים, וְהַקְּתִיב לְגַבֵּי הַנוֹתָן מִזְרַעוֹ לְמוֹלֵךְ
 13 (יִסְרָא כ"ח) 'וְשָׁמַתִּי אֲנִי אֶת סַפְנֵי כְּאִישׁ הַחַוָּא וּבְמִשְׁפַּחְתוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ
 14 וְאֵת כָּל הַזֵּנִים אֲחֵרָיו לְזוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרֵב עִמּוֹ, וְתַנְיָא, אָמַר
 15 רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִם הוּא הָטָא, מְשַׁפְּחָתוֹ מַה הָטָא כְּדִי שְׁתִּיעַנְשׁ, אִלֵּא
 16 לוֹמַר לֵךְ, אִין לֵךְ מְשַׁפְּחָה שְׂשִׁישׁ בְּהַ מוֹכֵם - עוֹבָה מַס הַנוֹטֵל מִמּוֹן
 17 שֶׁלֹּא כְּדִין, שְׂאִין בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה בּוֹלְקָה נַחֲשָׁבִים מוֹכְסִין כְּמוֹתוֹ, וְכֵן אִין
 18 מְשַׁפְּחָה שְׂשִׁישׁ בְּהַ לְסָטָיִם, שְׂאִין בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה בּוֹלְקָה נַחֲשָׁבִים לְסָטָיִם
 19 כְּמוֹתוֹ. וְהַטַּעַם לַכֶּךָ, מִסְּפִי שְׁמַחְשִׁין עָלָיו - מַסְתִּירִים אֶת חֲטָאֵיו
 20 וּמְגִינִים עָלָיו. הָרִי שְׁגָם בְּשֹׂאֵר עֲבִירוֹת נִפְרָעִים מִמְשַׁפְּחָתוֹ שֶׁל
 21 הַחוּטָא.

22 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: עֵדִיין יֵשׁ חִילוּק בֵּין הַעֲבִירוֹת, דְּהִקְתָּם - בְּשֹׂאֵר
 23 הַעֲבִירוֹת, נִפְרָעִים מִמְשַׁפְּחַת הַחוּטָא בְּדִינָא אַחֲרֵינָא - בְּדִין אַחֵר,

24 כְּלוּמַר בְּעוֹנֵשׁ קַל יוֹתֵר מִעוֹנְשׁוֹ שֶׁל הַחוּטָא עַצְמוֹ, וְאִילוּ הִכָּא -
 25 בְּשִׁבְעַת שָׁקָר, בְּדִינָא דִּידיָה - נִפְרָעִים מִמְשַׁפְּחַת הַחוּטָא בְּאוֹתוֹ דִּין
 26 שֶׁנִּפְרָעִים מִהַנְּשִׁבַע לְשָׁקָר בְּעַצְמוֹ, בְּדִינָא, רַבִּי אָמַר, נֹאמַר בְּפֶסוּק
 27 לְגַבֵּי הַמְּעַבִּיר מִזְרַעוֹ לְמוֹלֵךְ (יִסְרָא כ"ח) 'וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ', מַה תִּלְמִיד
 28 לוֹמַר - מַה בֹּא הַכְּתוּב לְלַמְדֵנוּ, לְפִי שְׁנֶאֱמַר בַּתְּחִילַת הַפֶּסוּק,
 29 'וְשָׁמַתִּי אֲנִי אֶת סַפְנֵי כְּאִישׁ הַחַוָּא וּבְמִשְׁפַּחְתוֹ', יָכוֹל הֵייתִי לוֹמַר שֶׁכָּל
 30 הַמְּשַׁפְּחָה בּוֹלְקָה בְּהִיבְרָתָה - נִעֲנֶשֶׁת בְּכֶרֶת, תִּלְמִיד לוֹמַר 'אֹתוֹ',
 31 לְלַמַּד שֶׁרַק אֹתוֹ הַעֲנִישָׁה הַתּוֹרָה בְּהִיבְרָתָה, וְלֹא כָּל הַמְּשַׁפְּחָה
 32 בּוֹלְקָה בְּהִיבְרָתָה. וְהַבְּדֵל זֶה בֵּין הַחוּטָא לְבֵין מְשַׁפְּחָתוֹ הוּא רַק בְּשֹׂאֵר
 33 הַעֲבִירוֹת, אֲבָל בְּשִׁבְעַת שָׁקָר נִפְרָעִים מִמְשַׁפְּחַת הַחוּטָא בְּאוֹתוֹ עוֹנֵשׁ
 34 שֶׁל הַנְּשִׁבַע לְשָׁקָר עַצְמוֹ.

35 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה לְבֹאֵר אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא. שְׁנֵי בְּרִייתָא: וְכָל
 36 עֲבִירוֹת שֶׁבַּתְּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ - מִהַחוּטָא עַצְמוֹ בְּלַבַּד, וְאִילוּ כָּאֵן
 37 בְּשִׁבְעַת שָׁקָר נִפְרָעִים מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם בּוֹלְקָה (שְׁנֶאֱמַר אֱלֹהִים
 38 וְכַחֵשׁ וּכְתִיב עַל כֵּן תִּאָּכַל הָאָרֶץ, וְאִיטָא עַד דְּעָבִיד לְהוֹ לְבוֹלְקָהוּ,
 39 לֹא סִלְקָא דְּעֵתָה דְּכְתִיב טַפְּנֵי אֱלֹהִים אֲנִיכָה הָאָרֶץ). שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא:
 40 וְכָל עֲבִירוֹת שֶׁבַּתְּוֹרָה, מִכָּל הָעוֹלָם לֹא - וְכִי אִין נִפְרָעִים מִכָּל
 41 הָעוֹלָם מַחֲמַת הַחוּטָא, וְהַקְּתִיב (יִסְרָא כ"ח) 'וְכִשְׁלוֹ אִישׁ בְּאֲחִיו,
 42 וְהִינֵנוּ שִׁיכְשְׁלוּ וַיַּעֲנִשׁוּ אִישׁ בְּעֵזֶן אֲחִיו, וּפֶסוּק זֶה מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל
 43 עֲרֻבִים זֶה בְּזֶה, כְּלוּמַר כְּפִי שְׂגוּבִים אֶת הַחוּב מֵהָעֶרֶב שֶׁל הַלּוּה, כִּי
 44 נִפְרָעִים מִכָּל אָדָם עַל הַעֲבִירוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ. וּמוֹכַח שְׁגָם בְּשֹׂאֵר
 45 עֲבִירוֹת נִעֲנֶשֶׁים שָׂאֵר הָעוֹלָם וְלֹא רַק בְּשִׁבְעַת שָׁקָר.

41 שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, והנתבע משיב אין לך בְּיָדִי אֶלָּא
 42 פְּרוּטָה, חַיִּיב שְׁבוּעָה, אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא – מובן הדבר אם תאמר
 43 שמשנתני עוסקת ב'שְׁוָה' – בתביעה והודאה בשווי המטבעות,
 44 וכדעת רב, שבאופן כזה ההודאה היא ממין הטענה, מִשּׁוּם הָכֵי
 45 [–משום כך] חַיִּיב הנתבע שְׁבוּעָה, שהרי זו הודאה ממין הטענה. אֶלָּא
 46 אִי אֲמַרְתָּ בְּדִקְא' – אולם אם תאמר שמשנתני עוסקת בתביעה
 47 והודאה דווקא במיני המטבעות שהזכרתי, וכדברי שמואל, אם כן
 48 קשה אֲמַאי' [–מדוע] חַיִּיב הנתבע שְׁבוּעָה, הרי מִתְּמַעְנֵי לֹא הוּדָה
 49 לו, וּמִתְּמַעְנֵי לֹא הוּדָה לו לֹא טַעְנֹה, שתביעתו היתה בכסף ונחושת,
 50 והודאתו היתה רק בנחושת.
 51 מתרצת הגמרא: מִיָּדִי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְשִׁמּוּאָל – הרי כל הקושיא
 52 היא על שיטת שמואל, ואם כן אין זו קושיא כלל, דְּהָאֲמַר רַב נְחֶמְיָה,
 53 אֲמַר שְׁמוּאֵל, אִם טַעְנֹה הַתּוֹבֵעַ חֲפִיץ וְשִׁעוּרִין, וְהוּדָה לו הנתבע
 54 בְּאֶחָד מֵהֶן, חַיִּיב שְׁבוּעָה, ואף כאן, כיון שתבעו בכסף ונחושת והודה
 55 לו בנחושת, חַיִּיב שְׁבוּעָה.
 56 הגמרא מביאה סיוע לפירוש זה: הָכֵי נִמְי מְסַתְבְּרָא – כך גם מסתבר
 57 לומר שהמשנה עוסקת באופן שתבעו ב'דווקא', והיינו שתבעו כסף
 58 ממש והלה הודה בנחושת, מְדַקְדְּקֵי סִיפָא – מכך שנינו בסיפא של
 59 המשנה, שאם תבע את חבירו לִיִּטְרָא זָהָב יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, והשיב
 60 הנתבע אין לך בְּיָדִי אֶלָּא לִיִּטְרָא כֶּסֶף, פְּטוּר משְׁבוּעָה. אִי אֲמַרְתָּ
 61 בְּשִׁלְמָא בְּדִקְא' קְתָנִי, שתבעו ליטרא זהב ממש, והנתבע הודה
 62 בליטרא כסף ממש, מִשּׁוּם הָכֵי פְּטוּר משְׁבוּעָה, שאין ההודאה ממין
 63 הטענה. אֶלָּא אִי אֲמַרְתָּ 'שְׁוָה', שתבעו שווי ליטרא זהב והודה
 64 הנתבע שווי ליטרא כסף, וכדעת רב, קשה, אֲמַאי' פְּטוּר הנתבע
 65 משְׁבוּעָה, הרי לִיִּטְרָא של זהב או של כסף טוֹבָא הוּי – סכום גדול
 66 הוא, ובודאי יש בתביעה יותר משתי כסף, וכיון שההודאה ממין
 67 הטענה מדוע פטור הנתבע משְׁבוּעָה.
 68 מכח ראייה זו מקשה הגמרא על רב: אֶלָּא, מְדַסִּיפָא עוֹסְקָת בְּדִקְא',
 69 והיינו זהב וכסף ממש, מסתבר דְּרִישָׁא נִמְי דְּדִקְא, שתבעו כסף ממש
 70 והודה הנתבע בנחושת, לִיִּטְרָא תִּהְיוּ תִּיּוֹבְתָא דְרַב – האם נאמר
 71 שתהיה מכאן פירכא על שיטת רב שסובר שהרישא מדברת בתביעה
 72 של 'שוה'.
 73 דוחה הגמרא: אֲמַר לְךָ רַב, בּוֹלָה מִתְּנִיתִין שְׁוָה – לעולם כל המשנה
 74 עוסקת בתביעת הודאת 'שוה', והיינו בשווי המטבעות ולא
 75 במטבעות עצמם, וְתַבִּיעָה של לִיִּטְרָא זָהָב שְׁאֵינִי – שונה, שכיון
 76 שהזכיר את משקל הזהב, ולא שם מטבע, בהכרח כוונתו לזהב ממש
 77 ולא למטבע, מזה שאין כן במטבעות שריגילים לסחור עמם על פי
 78 שוויים, מסתבר שכוונתו לשווי ולא למתכת עצמה, ושוב אין הוכחה
 79 שהמשנה מדברת בתביעת 'דווקא'.

1 אף כל דבר שמתחייבים עליו שְׁבוּעָה הוא דווקא בְּשָׁנִים, ובכלל זה
 2 גם כסף, ואם כן תיבת 'כֶּסֶף' דְּכַתְּב רְחִמְנָא לְמָה לִי – מדוע כתבה
 3 התורה את תיבת 'כסף', ומשום כך יש לדרוש שאם אֵינִי עֹנֵן לְטַעְנָה
 4 – כיון שאין צורך בתיבה זו לענין התביעה, תִּנְהוּ עֹנֵן לְכַפִּירָה – יש
 5 לדרשו לענין הכפירה, שהיא צריכה להיות דווקא בשווי שתי כסף,
 6 ולא פחות.
 7 הגמרא מבארת כיצד ידחה שמואל את דברי רב: וְשִׁמּוּאֵל אֲמַר לְךָ,
 8 אִי כַתְּב רְחִמְנָא רַק 'כְּלִים' וְלֹא כַתְּב 'כֶּסֶף', הוּא אֲמִינָא – הייתי
 9 אומר, שיש לדרוש רק דרשה אחת, מִתְּמַעְנֵי מִשְׁמַעוֹת שְׁנַיִם, אִף
 10 כֹּל דְּבַר בְּכַדִּי שִׁתְחַיִּיב עֲלָיו שְׁבוּעָה צָרִיךְ שִׁתְבַּעְנֵי שְׁנַיִם, אֲכַל דְּכָר
 11 חָשׁוּב לֹא פְּעִינָן – לא היינו דורשים שצריך שיתבענו דבר חשוב,
 12 אלא היינו מדמים כסף לכלים שדי בשני מחטים, וממילא לא היה
 13 צורך בתביעת שתי מעות, ואף אם היה תובעו שתי פרוטות, והלה
 14 היה מודה במקצת, היה מתחייב שְׁבוּעָה, קָא מְשַׁמַּע לָן הַפְּסוּק
 15 בתיבת 'כסף', ללמד שבכל דבר חוץ מכלים צריך שתחילת התביעה
 16 תהיה בשיעור חשוב של שתי מעות כסף, ואין הפסוק מיותר ללמד
 17 שהכפירה צריכה להיות בשתי כסף.
 18 הגמרא מקשה על שמואל ממשנתניו: תִּנְן במשנתניו, האומר לחבירו
 19 שְׁתֵּי כֶּסֶף יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, והשיב הנתבע אין לך בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה,
 20 פְּטוּר משְׁבוּעָה. והבינה הגמרא שמדובר באופן שתבעו ממון בשווי
 21 שתי מעות כסף, והנתבע הודה בשוה פרוטה, שבזה הדין שפטור
 22 משְׁבוּעָה. ולכאורה קשה, כיון שתבעו ממון בשווי שתי כסף
 23 וההודאה היא גם כן ממין הטענה, אם כן מִיִּטְרָא – מה הטעם
 24 שהנתבע פטור משְׁבוּעָה, לֹא – האם אין כסף ופרוטה כדי שיוכל לכפור
 25 בְּשִׁתֵּי כֶּסֶף, וְתִיּוֹבְתָא דְשְׁמוּאֵל – וקשה על שמואל הסובר שאף
 26 בכפירה הפחותה משתי כסף יש חיוב שְׁבוּעָה, אם התביעה היתה
 27 שתי כסף.
 28 דוחה הגמרא: אֲמַר לְךָ [–ישיב לך] שְׁמוּאֵל, מִי סְכָרְתָּ 'שְׁוָה' קְתָנִי –
 29 וכי סובר אתה שהמשנה מדברת באופן שהתביעה וההודאה היו
 30 בשווי ממון, וטעם הפטור הוא כיון שלא היתה כפירה של שתי כסף,
 31 אין הדבר כן, אלא בְּדִקְא' קְתָנִי – המשנה מדברת באופן שהתביעה
 32 וההודאה הם 'דווקא' במינים שהזכרתי, דהיינו שתבעו כסף במשקל
 33 שתי מעות והלה הודה בנחושת בשווי פרוטה, שבאופן כזה נמצא
 34 שְׁמָה טַעְנֵנִי הַתּוֹבֵעַ, דהיינו מתכת של כסף, לֹא הוּדָה לו הנתבע,
 35 שהרי הודה לו במתכת של נחושת, וּמִתְּמַעְנֵי לֹא הוּדָה לו הנתבע, והיינו
 36 בנחושת, לֹא טַעְנֵנִי הַתּוֹבֵעַ, וכיון שהודאתו אינה ממין הטענה, פטור
 37 משְׁבוּעָה, ולא משום שיש צורך בכפירת שתי כסף.
 38 מקשה הגמרא: אִי הָכֵי – אם אכן מדובר במשנה בתביעה והודאה
 39 של כסף ממש, אִיִּטְרָא סִיפָא – אמור ובאר את הסיפא של המשנה,
 40

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מנחם אב, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... מה ששואל אודות לימוד היום-יומי של שיעור חומש עם פירש"י הנה מובן הכוונה שבזה הוא

דבר יום ביומו, ומובן ג"כ שבאונס הרי יש להשלים בלילה שאחרי היום או גם במשך השבוע...

בברכה.